

6 / 2012

ODBORNÝ ČASOPIS PRO FILATELIU,
NUMISMATIKU A NOTAFILIU

ROČNÍK XVII. • VYCHÁZÍ 28. 12. 2012

VYBRANÉ ČLÁNKY PUBLIKUJEME I NA WWW.FILATELIE-KLIM.COM
Merkur Revue je registrovaná ochranná známka (č. zápisu 267376)

Z OBSAHU

Vzácné doporučené zásielky s razítkem „CHARGÉ“	1
Náhodské falzifikáty emise „Hradčany“	3
Pozoruhodný autorský zkusmý tisk J. A. Švengsbira	6
Specializace při sbírání známek SSSR (II)	7
Bitva o Jersey (I)	11
Zámorské územia Spojeného kráľovstva (I)	14
Dánska studijní skupina čs. známek	17
Kotor 1914–1918	18
Další poznámky k zajímavým čs. poštovním	21
Směrnice pro hodnocení „Otevřené filatelie“	II
Papírové peníze 1759–1918samostatná příloha, str. 25–28

AUS DEM INHALT

Seltene Einschreibesendungen mit „CHARGÉ“-Stempel	1
Náhod-Fälschungen der „Hradschin“-Ausgabe	3
Bemerkenswerter Autoren-Probendruck von J.A. Švengsbir	6
Spezialisierung beim Sammeln der UdSSR-Briefmarken (II)	7
Die Schlacht um Jersey (I)	11
Überseegebiete des Vereinigten Königreichs (I)	14
Dänische Studiengruppe tschechoslowakischer Briefmarken	17
Kotor 1914–1918	18
Weitere Bemerkungen zu interessanten tschech. Postablagen	21
Richtlinie zur Bewertung „Offener Philatelie“	II
Papiergeld 1759–1918selbstständige Beilage, S. 25–28

FROM THE CONTENTS

Rare registered covers with "CHARGÉ" markings	1
Náhod counterfeit of the "Hradčany" issue	3
Extraordinary author's trial print of J. A. Švengsbir	6
Specialization in USSR stamp collecting (II)	7
The Battle of Jersey (I)	11
Overseas Territories of the United Kingdom (I)	14
Danish Study Group of Czechoslovak stamps	17
Kotor 1914–1918	18
Further remarks about interesting Czechoslovak rural agencies	21
Directive for judging "Open Philately"	II
Paper money 1759–1918Separate attachment p. 25–28

REDAKCE: Šéfredaktor časopisu Ing. Zdeněk Fritz

✉: Filatelie KLIM, Merkur, P.O.B. 431, 660 31 Brno 2

☎: 731 515 154 e-mail: redakce@merkur-revue.eu

ADMINISTRACE A ZÁSILKOVÉ SLUŽBY:

✉: Filatelie KLIM, Merkur, P.O.B. 431, 660 31 Brno 2

☎: 542 211 931 e-mail: risa@filatelie-klim.com

REDAKČNÍ KOLEKTIV: Fr. Dvořáček, Zdeněk Filípek, Zdeněk Fritz, Jan Klim, Milan Kračmar, Radomil Květon, Pavel Matoušek, Jaromír Petřík, Vl. Schödelbauer, Jan Štolfa

ODBORNÍ PORADCI: Pavel Pittermann, Jiří Stupka, Světopluk Šablatura

EXTERNÍ SPOLUPRACOVNÍCI: Hans van Dooremalen, Nizozemí; Petr Gebauer, ČR; Hubert Kříž, ČR; Jaroslav Verner, USA.

Za původnost a věcnou správnost příspěvků ručí autor. Přejímání jakýchkoliv textů a vyobrazení z tohoto časopisu je možné jen se svolením redakce.

VYDÁVÁ: MERKUR-REVUE, s.r.o., Veselá 37, 602 00 Brno 2

Odpovědný vydavatel: Jan Klim ☎: 542 211 931

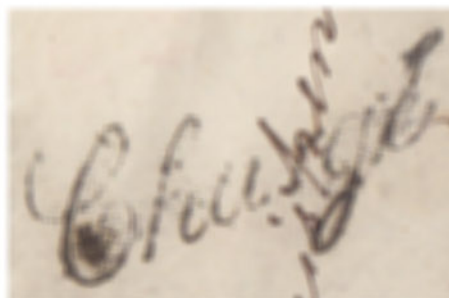
TISK: EUROPRINTY, spol. s r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., OZ JM Ředitelství v Brně č.j. P/2-4838 ze dne 8. 12. 1995 MK ČR E7381 ISSN 1211-3077

Predpisy pre označovanie doporučených listov boli stanovené v Rakúsko-Uhorsku (ďalej len RU) už v deväťdesiatych rokoch 18. storočia (Votoček [1]). Podľa týchto dobových predpisov mal byť každý doporučený list označený číslom, zhodným s číslom podacieho lístka a aj vhodným a dobre viditeľným označením svojej dôležitosti. Preto sa doporučené listy označovali poznámkou NB (z latinčiny Nota Bene - dobre poznamenaj), a to obyčajne červenou alebo hnedou hrudkou, neskôr tmavým atramentom. V priebehu doby sa táto skratka zmenila na písaný znak, tvorený radou zvislých alebo šikmých čiarok, preškrtnutých jednou alebo niekoľkými vodorovnými čiarami.

Obr. 1 Písaný znak NB používaný pre označenie doporučených zásielky prevažne v profanárskom období

Obr. 2 Rekomandačná pečiatka „Chargé“ v prevádzke sč. (podriadiťový písaný text, Müller 3725, 38)

Označovanie doporučených listov sa podstatne zmenilo na začiatku 19. storočia, keď napríklad pruský a po ňom aj ďalšie väčšie poštové úrady začali používať rekomandačné pečiatky. K ich všeobecnému zavedeniu prišlo 1. mája 1828. Tieto pečiatky nahradili písaný znak NB. Pečiatky boli tvorené stromami vzrastajúci alebo sklonkami odpočítavého nomenklátora alebo textu RECOMMANDIRT. Podľa možnosti boli vytvárané aj v iných jazykoch. V našej monografii rekomandačné pečiatky možno považovať za

Do skupiny rekomandačných pečiatok patria aj pečiatky s francúzskym nápisom „Chargé“, ktorý odpovedá používaniu nomenklátora výrazu „Recommandirt“. Tieto pečiatky boli prevzaté z diel napoleonských vojak na začiatku 19. storočia iba niekoľkými českými úradmi a slúžili prevažne pre pečiatkovanie doporučených listov, sčítaných do krajín západnej Európy, prípadne do Ameriky. Sú známe v čiernej a červenej farbe. Pečiatky boli používané iba v období platnosti 1. emisie RU.

Chargé – znak NB (vnútroštátne použitie)

V známkovom období sa rekomandačná pečiatka Chargé používala v Čechách iba na poštovom úrade ASCH (Votoček 3052). Na hornom obrázku prednej strany MR je ukážka takto opečiatkovaného doporučeného listu, podaného 25. 12. 1853 (prvý vianočný sviatok?) a doručeného do Viedne 28. 12. 1853. Pre zabezpečenie zaobchádzania s listom ako s doporučeným bolo označenie listu doplnené ručne písaným znakom NB (obr. 1, podstatne zriedkavejšie použitie vo vnútroštátnom styku). Znak NB bol pre zamestnancov pôšt dobre známy už z profanárskoveho obdobia, aj keď v popísanom období sa znak NB používal už iba výnimočne (napr. pri strate alebo poškodení rekomandačnej pečiatky na poštovej pošte). Pečiatka Chargé z obr. 2 bola používaná prevažne v profanárskom období a existovala v období platnosti 1. emisie RU. Väčnosť jej poštového použitia je rovnako odhadovaná 1200 hodín podľa Votočka alebo 150, hodín podľa Müllera (čo zodpovedá 1500h-1200 hodín). Kombinácia pečiatky Chargé a znaku NB na doporučenom liste je podstatne vzácnejšia.

RECOM – Chargé (pošta do zahraničia)

Na dolnom obrázku z titulnej strany je zobrazená predná strana unikátnej doporučenej ťažšej celinovej obálky, zaslanej z Viedne 20. 8. 1875 do Paríža. Celinová obálka 5 kr bola dofrankovaná známami zo 6. emisie výplatných známok RU. Presne uhradené poštovné predstavuje základný poplatok 100 kr za list s hmotnosťou 34 gramov (poplatok 25 kr za každých začatých 10 gramov, uhradené dvojicou známok 50 kr) a rekomandačný príplatok vo výške 21 kr, uhradený celinovou známou 5 kr a 10 kr známku na prednej strane celinosti. Zvyšná časť doporučeného poplatku bola uhradená na zadnej časti celinosti dvoma známami 3 kr. Rekomandačná pečiatka RECOM je typu RRO (R) – obdĺžnikový rám so zvlášťými rohmi) s ručne vybraným podacím číslom 9. Z nápisu poľahky je viditeľná ďalšia rekomandačná pečiatka s textom Chargé, ktorej je svojím tvarom veľmi podobná naša popísaná pečiatka. Podstatný rozdiel je v tom, že podľa dostupnej literatúry sa doporučené listy opatrujú touto pečiatkou až pri prechode na francúzske územie a pečiatka je teda francúzskeho pôvodu. Popísaná vzácna celinová ťažšia celinová s použitím známok hodnoty 50 kr na úrade poštového je hodnotená Fenchelbauerom ako LP1.

(Dokončenie na nasledujúcej strane)

Krátke po zavedení poštových známok boli v zmysle medzinárodných dohôd označované listy, zasielajú do Francie, Švajčiarska a Talianska (prípadne cez tieto krajiny ďalej), označované pečiatkami s písmenami R. D. (skratka z francieckeho výrazu *recommandé destination*), ktoré označovali, že bolo uhradené odosielateľom celé poštové aj do miesta určenia. Týmto spôsobom je označená aj nami popísaná celistvosť. Modrá dvojfarebná pečiatka s dátumom 22. 8. 1875 potvrdzuje prechod cez rakúsku hranicu (list v pečiatke AUTR. je skratka z francieckeho Autriche, čiže Rakúsko).

Pre úplnosť treba doplniť, že pomocné pečiatky mali napríklad ľahku červenu, modrú či žltú. Na obr. 3 je ukážka časti dopravného listu do Paríža s pečiatkou CHARGÉ v červenej farbe (Ferchenbauer [3]). Týmto spôsobom boli označované doporučené zásielky pri prechode cez franciecke hranice v období platnosti I. a II. vydania výplatných známok RL.

Obr. 3 Výrez z listu do Paríža z roku 1858 s červenou pečiatkou CHARGÉ

RECOMMANDIRT – Chargé – Chargée (pošta do zahraničia)

Na obr. 4 je zobrazený doporučený list, odoslaný z Viedne do Paríža dňa 3. 3. 1873. Presne uhradené poštovné zodpovedá základnému poplatku vo výške 50 kr za ťažší list do 20 gramov (2x25 kr) a rekomandačnému príplatku 21 kr, ktorý je čiastočne uhradený na prednej strane listu známkou 15 kr. Zvyšná časť príplatku bola uhradená na zadnej časti celistvosti dvoma známkami 3 kr. Známkami boli znehodnotené dennou pečiatkou Viedne v modrej farbe.

Obr. 4 Dopravný list z roku 1873, zasielajú do Paríža s pečiatkami RECOMMANDIRT a Chargé

V tomto období sa už veľmi neobdĺňovalo umiestnenie známok na úhradu rekomandačného poplatku na zadnej strane listu. Bezpečné označenie úhrady dopravného príplatku na oboj strane listu vyslovene výnimočne dvojfarebnými frankami 15 + 50 kr. Ak by sa nejednalo o dopravný list, tak uvedené celistvosť by bola hodnotená ako LP (3).

Obráz francieckej pečiatky Chargé je na liste vyslovene aj potvrdzovaná dopravná pošta dĺžkou ručným zápisom *Chargé*. Farbná rakúska jednotofarebná pečiatka s textom RECOMMANDIRT je už iba pomocnou čiarou na filatelickej strane. Jednofarebná modrá pečiatka označuje prechod na franciecke územie 4. 3. 1873. Príchodná pečiatka Paríža na zadnej strane celistvosti je s dátumom 6. 3. 1873.

CHARGÉ – R-nálepka – preškrtnutie v tvare modrého kríža (pošta do zahraničia)

S pečiatkou CHARGÉ sa môžeme stretnúť výnimočne aj na celistvostiach zo začiatkov fungovania československej pošty. Reko-

mundačné pečiatky boli v roku 1905 nahradené rekomandačnými nálepkami a tak rekomandačné pečiatky po tomto roku majú presadne charakter nálepkových alebo nálepkových pečiatok.

Do tejto skupiny patrí aj letecký list z obr. 5. Základný poplatok za list do zahraničia o váhe do 20 gramov a doporučený príplatok do zahraničia boli uhradené dvojpáskou 125 h z emisie „TGM 1920“ so spojenými typmi. Letecký príplatok za leteckú dopravu do Londýna bol uhradený leteckou známkou v hodnote 28Kč z I. pre tlačovej emisie našich leteckých známok.

Obr. 5 Dopravný letecký list z roku 1920 do Londýna s pečiatkou CHARGÉ

Farbná pečiatka CHARGÉ je nálepkového pôvodu. Je čiastočne pokrytá čírnou použitou leteckou úmernosťou pre leteckú trasu LETECKÁ POŠTA PRAHA – PARÍŽ / POSTE AÉRIENNE PRAHA – PARIS (správne mala byť použitá úmernosť PRAHA – LONDÝN). Toto označenie je však iba čiastočne presné. List bol s veľkou pravdepodobnosťou letecky prepravený dňa 2. novembra 1920 listom na trase Praha – Štrasburg – Paríž, čiže skrátený smer leteckej prepravy bol správny. Náležitosť listu mala byť zabezpečená leteckou prepravou zásielok z Paríža do Londýna. Na zadnej strane listu je napísaná londýnska príchodná pečiatka s dátumom v tvare 5 NO 20. Zásielka bola poslaná na poštovom úrade PRAHA I v dopravných hodinách a tak sa dal veľmi náhľad plánovaný odlet v 12.30. Dvojfarebné označenie na leteckej úmernosť (farbné označenie je vo francieckine) dokazuje raziaci vplyv švajčiarskej poštoy (SFC), založenej bola už 9. októbra 1874, sídlacej vo švajčiarskom Berne. Podľa toho sa používalo franciecke označenie nálepkového odosiate (INCOGNU) na pečiatkach a napríklad aj na nálepkách na nedopravných listoch.

Zásielku rovnakého charakteru, ale s už použitou správnou smerovkou PRAHA – LONDÝN nájdem zobrazenú už iba v katalógu Petra Horky ([4], list zo zbierky L. Pytlíčka). Navyac bola zásielka v Londýne označená spôsobom, zaužívaným pre doporučené zásielky zo zahraničia, teda preškrtnutím prednej strany celistvosti modrou ceruzkou v tvare kríža. Môžeme teda konštatovať až trojnásobné označenie poštovej zásielky ako doporučenej.

Radomil Květon – Jan Klim

Literatúra :

- [1] Votoček E.: „Monografie československých známok“, díl XIII. a XIV., „Československá poštovní razítka od nejstarších dob do roku 1918“, Praha 1975 a 1978, vydal POFIS v Praze ve spolupráci s Federací Československých filatelistů a Nakladatelstvím dopravy a spojů
- [2] Müller E.: „HANDBUCH der Entwertungen von Österreich und Lombardei - Venetien auf den Freimarken – Ausgaben 1850, 1858–59, 1860–61, 1863 und 1863–64“, Wien 1961
- [3] Ferchenbauer U.: „ÖSTERREICH 1850-1918, Handbuch und Spezialkatalog“, BAND I.–IV., Selbstverlag, Wien 2008
- [4] Horka P.: „Československá letecká pošta 1918–1939“, katalog, Filatelie Trojan, Praha 1997 ISBN 80-901044-0-7